

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“ธมฺมเสรี — ธรรมเสรี, ธรรมที่ทำให้ถึงความเป็นผู้อิสระจากกิเลส”

คำว่า ธมฺมเสรี อ่านแบบภาษาบาลีว่า ดัม - มะ - เส - รี มาจากคำว่า ธมฺม (สิ่งที่มีจริง, พระธรรมคำสอน) กับคำว่า เสรี (อิสระ, ไม่เป็นทาสของกิเลส) รวมกันเป็น ธมฺมเสรี เขียนเป็นไทยได้ว่า ธรรมเสรี หรือ ธัมมเสรี แปลว่า ธรรมที่ทำให้ถึงความเป็นผู้เสรีคืออิสระจากกิเลส, พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เป็นไปเพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูก เป็นไปเพื่อขัดเกลาละคลายกิเลสซึ่งเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต จนถึงการดับกิเลสได้ตามลำดับขั้น ค่อยๆ เป็นอิสระคือไม่เป็นทาสของกิเลสไปตามลำดับขั้น จนถึงการดับกิเลสทั้งหลายทั้งปวงได้อย่างหมดสิ้น เป็นผู้เสรี (คือ อิสระจากกิเลส) ได้อย่างแท้จริง ธรรมเสรี นั้น หมายถึงธรรมที่ทำให้ถึงความเป็นบุคคลผู้เสรี คือ โพธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ อันเป็นธรรมที่เป็นฝักฝ่ายแห่งการตรัสรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง มี สติปัฏฐาน ๔ เป็นต้น จะขาดปัญญาความเข้าใจถูกเห็นถูกต้องตั้งแต่ต้นไม่ได้เลย และบางนัยแสดงไว้ว่า ธรรมเสรี ได้แก่ โลกุตตรธรรม ๙ ซึ่งเป็นธรรมที่พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด เป็นธรรมที่เป็นไปในฝ่ายดับทุกข์ดับกิเลส ได้แก่ มรรคจิต ๔ ผลจิต ๔ และพระนิพพาน ตามข้อความจากพระไตรปิฎก ดังนี้

ธรรมเสรี เป็นไหน? สติปัฏฐาน ๔ สัมมัปปธาน ๔ อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ อริยมรรคมีองค์ ๘ นี่ชื่อว่า ธรรมเสรี

พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย จุฬนิกาย เล่ม ๖๗ - หน้าที่ ๕๓๕
จริงอยู่ โลกุตตรธรรมทั้งหลาย ชื่อว่า เสรี เพราะไม่ไปสู่อำนาจของกิเลส.

พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย จุฬนิกาย เล่ม ๖๗ - หน้าที่ ๖๖๖

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เป็นเครื่องเตือนที่ดีสำหรับผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่ เพื่อจะรู้ว่าตนเองเต็มไปด้วยกิเลสมากมายแค่ไหน เพื่อประโยชน์ในการขัดเกลา ถ้าไม่ได้ฟังพระธรรม จะไม่สามารถเข้าใจอะไรได้เลย ซึ่งจะเห็นได้ว่าทุกคนที่เกิดมา เต็มไปด้วยกิเลสด้วยกันทั้งนั้น โดยเฉพาะตัณหาหรือโลภะ ความยินดีติดข้อง ติดข้องทั้งในภายใน คือในตนเอง ซึ่งมีมากเหลือเกิน ได้แก่ รักตัวเอง รักรูปตัวเอง คิ่ว ตา จมูก ปาก ผม ทั้งหมด ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับตนเอง เป็นไปด้วยความรักตัวเอง ติดข้องในภายในยังไม่พอ ยังติดข้องในภายนอกอีก ไม่ว่าจะเป็นรูปก็ดี เสียงก็ดี กลิ่นก็ดี รสก็ดี โสภณวัตถุ(สิ่งที่กระทบสัมผัสกาย) ก็ดี ที่ประสบในชีวิตประจำวันซึ่งไม่พ้นไปจากทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย นั้นเอง มีความอยาก มีความปรารถนา มีความต้องการไปหมดทุกสิ่งทุกอย่าง ถูกเกี่ยวโยง ยึด ผูกพันอย่างแน่นหนากับรูป เสียง กลิ่น รส โสภณวัตถุ ซึ่งเป็นชีวิตประจำวันจริงๆ ทำให้เห็นว่าเป็นผู้ถูกตัณหาเร่รังรัด

ผูกพันไว้ เกี้ยวประสานไว้ไม่ให้พ้นไปได้เลย และไม่ยอมปล่อยให้เป็นกุศลด้วย เพราะเหตุว่า ในขณะที่เป็นอกุศล นั้น กุศลใดๆ จะเกิดขึ้นไม่ได้เลย

เป็นการยากอย่างยิ่งที่จะพ้นไปจากต้นเหตุที่ติดข้องทั้งในภายใน คือที่ตนเอง ทั้งในภายนอก คือที่บุคคลอื่น หรือในอารมณ์ต่างๆ เช่น รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ เป็นต้น เพราะฉะนั้น บุคคลที่จะดับตัณหานี้ได้ ก็จะต้องเป็นผู้อบรมเจริญปัญญา ขาดปัญญาไม่ได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ถ้าไม่รู้ความจริงของสภาพธรรมที่ตนเองว่า มีกิเลสมากเพียงใด ทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ทั้งภายในทั้งภายนอกที่เกิดอยู่บ่อยๆ เนืองๆ เป็นประจำ ตามปกติตามความเป็นจริงอย่างถูกต้องแล้ว ก็จะไม่สามารถดับกิเลสได้เลย ผู้ที่จะดับหรือจะละกิเลสได้ ต้องเป็นผู้ที่รู้สภาพธรรมถูกต้อง ตรงตามความเป็นจริง พระธรรมที่ทรงแสดงเรื่องของต้นเหตุ ก็เป็นเรื่องของตัวเราเองทั้งหมด เพราะยังเป็นผู้มีตัณหาอยู่ เป็นผู้ติดข้องทั้งภายใน ติดข้องทั้งภายนอก ยังไม่เป็นอิสระ ยังเป็นทาสของต้นเหตุมาโดยตลอด และยังจะต้องเป็นอย่างนี้อีกต่อไป

ในชีวิตของแต่ละคน ไม่ได้มีกิเลสเฉพาะต้นเหตุหรือโลภะเท่านั้น ยังมีมากกว่านั้น ทั้งโทสะ ความโกรธ ความขุ่นเคืองใจ ความไม่พอใจ **มิจฉาทิฎฐิ** ความเห็นผิด **อวิชชา** ความไม่รู้ **มานะ** ความสำคัญตน เป็นต้น ซึ่งถ้าไม่ได้ศึกษาพระธรรม จะไม่สามารถเข้าใจถูกต้องได้ว่า ตนเองมากไปด้วยกิเลสจริงๆ

เมื่อมีกิเลสมากมายอย่างนี้ จะเป็นอิสระพ้นจากกิเลสทั้งหลายได้อย่างไร? ก็ต้องอาศัย **การอบรมเจริญปัญญาเท่านั้น** อย่างเช่นพระอริยสงฆ์สาวกในสมัยครั้งพุทธกาล บางท่านก็มีความติดข้องอย่างมาก แต่พอได้เข้าเฝ้าฟังพระธรรมจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยบารมี (คุณความดีที่ทำให้ถึงฝั่งของการดับกิเลส) ที่ท่านได้สะสมมาก็ทำให้ได้ประจักษ์แจ้งสภาพธรรมตามความเป็นจริง บรรลุธรรมขั้นสูงสุดถึงความเป็นพระอรหันต์ ดับกิเลสทั้งปวงได้อย่างหมดสิ้นได้ หรือ บางท่านก็เป็นคนที่มักโกรธ โกรธง่ายมาก ใครทำอะไรให้หน่อยก็โกรธ ขัดเคือง ไม่พอใจ แต่พอได้ฟังพระธรรมจากพระองค์ ได้รู้แจ้งอริยสัจธรรมถึงความเป็นพระอนาคามีบุคคล ดับความโกรธได้อย่างเด็ดขาด ไม่มีความโกรธทุกระดับเกิดขึ้นอีกเลย ทั้งหมดเป็นเรื่องของปัญญา ไม่ใช่ด้วยการไปทำอะไรด้วยความเห็นผิด ด้วยความไม่รู้ หรือด้วยความเป็นตัวตน

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง จึงเป็นเครื่องเตือนใจที่ดีเป็นอย่างยิ่ง เตือนให้เป็นผู้ไม่ประมาทในชีวิต ซึ่งจะทำให้ผู้ฟังผู้ศึกษาได้พิจารณาขัดเกลากิเลสของตนเองได้อย่างละเอียด เพราะเหตุว่าทรงชี้ให้เห็นกิเลสและโทษของกิเลสตามความเป็นจริง ซึ่งเป็นสิ่งที่ยากที่จะเห็นได้ พร้อมทั้งทรงแสดงให้เห็นถึงคุณของปัญญา ซึ่งเป็นสภาพธรรมที่เข้าใจถูกต้องเห็นถูก ตามความเป็นจริง, ปัญญา เป็นสภาพธรรมที่สำคัญมากในพระธรรมวินัยนี้ เพราะเหตุว่าบุคคลผู้มีปัญญานั้น ที่จะสามารถดับกิเลสทั้งปวงได้เป็น**สมุจเฉท** (ถอนขึ้นได้อย่างเด็ดขาด) ไม่เกิดอีกเลย สามารถจะข้ามพ้นไปจากทุกข์ทั้งปวงได้ จึงกล่าวได้ว่า **ธรรมสำคัญที่จะทำให้เป็นผู้อิสระจากกิเลสจริงๆ ที่เป็นธรรมเสรีนั้น ขาดปัญญาไม่ได้เลย**

เพราะฉะนั้น การฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม เป็นปกติบ่อยๆ เองๆ ในชีวิตประจำวัน
เท่านั้น ที่จะเป็นเหตุให้ปัญญาค่อยๆ เจริญขึ้นไปตามลำดับ และเมื่อปัญญาเจริญขึ้น คมกล้าขึ้น
ก็จะสามารถดับกิเลสทั้งหลายทั้งปวงได้ในที่สุด ซึ่งจะต้องอาศัยกาลเวลาที่ยาวนานในการอบรม
เจริญปัญญา.

ชมรมบ้านร่มมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร. ๐๘๕-๖๒๑๗๑๖